

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 8 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznani se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 35.

V Mariboru 1. septembra 1870.

Tečaj IV.

Z bojišča

K strahovito krvavi bitvi pri Metzu 18. avgusta, o kateri smo že zadnjikrat poročali, še moramo pridati, da je bila tako strahovita, kakor še nobena druga dozdajnih največjih bitev, ktere so nam znane, ker v nobeni še ni toliko ljudi v tako malem času — v 9 urah — padlo, kakor v tej, padlo jih je namreč, kar je že dozdej znano, više 100.000, in kar je še pri vsem tem najstrahovitejše, so padle te mnoge žrtve, — kakor nemški časniki sami pišejo — iz samega golega zavida in sumljivosti. Princ Friderik Karl zavida je prestolnega princa in generala Steinmetza, ki sta že večkrat lepo zmagala, je namreč ono bitvo pri Metzu samo zato začel, da bi tudi on kako veliko bitvo dobil in da bi tako glasovit postal. Če je to res, kar celo verjamemo, ker ošabnost takih ljudi riva vso človečnost na stran, imajo pruski časniki prav, ki strašno grajajo to princevo in kraljevo postopanje in tako krvavo zmago, ki jim ni prinesla celo nobene najmanjše koristi, ki je vendar vzela državi kakih 60—80 000 vrlih junakov in med temi morebiti mnogo očetov nesrečnih rodovin. Samo on vojskovodja je vreden vse časti in slave, ki zna postaviti v boju svoje ljudi v naj bolj zavarovana mesta, ki zna dobro pretehtati vse razmere bojišča in ki zna ob pravem času in tako hitro svoje vojake v bitvo poslati, da zmaga hitro in brez velike zgube ljudi. Vojskovodja pa, ki samo iz privatne zamerje cele regimente brez vsake koristi posekati dá, ali samo zato tisoč in tisoč ljudi brez koristi pomoriti dá, da bi meril velikost zmage po množini mrtvih, je vekši hudodelec kakor noben drugi. Skorej ni vrjetno, da je princ Friderik Karl dva regimenta pruskih dragonarjev samo zato do zadnjega posekati dal, ker ta regimenta ni mogel trpeti; skorej ni verjetno, da je kralj Vilhelm 18. avgusta pri Gravelotti samo zato neki francoski močen položaj dal v naskoku vzeti, da bi kraljici pisal: „Pod mojim osebnim poveljem in z božjo močjo smo zmagali.“ Bog ne podpira bedaste nečimurnosti napihnenih ljudi. — Od omenjenih dveh regimentov dragonarjev je ostalo samo 90 mož, padla sta oba obrsta in skorej vsi častniki, ravno tako tudi pri 12. regimentu, da je vicefeldvebel že moral ostanke regimenta voditi. Strahovita bitva in s tem trahovitejša, ker vsi zvedenci trdijo, da je bila brez vsakega važnega vzroka osnovana in je zato tudi ostala brez vsake koristi.

25. avgusta je bil pruski glavni kvartir v Bar-le-Duc: Francozi so se od Chalona dalje proti Parizu pomeknoli in sožgali tamošni tabor.

Prusi so večkrat strašno napadali trdnjavo Toul, ker so vendar bili vsikdar s zlo veliko zgubo odgnani so zdaj trdnjavo celo zapustili. Pruske patrole so že ta dan prišle do Brienne. Trdnjava Pfalzburg se je tudi dobro branila in vse pruske napade dobro odbila, Prusi so samo pri dveh napadih zgubili više 1500 ljudi.

Prestolni princ je imel svoj glavni kvartir v St. Dizier-u. Prebivalci okolice Benay-ske se soper Pruse dobro branijo in jim mnogo kvara delajo. Predne pruske straže so bile že 12 mil pred Rheimsom.

26. avgusta. Prusi, ki so obseli cesto pri Montmedy in Mezières, so od francoskih strelcev odgnani in železnica je spet napravljena. Tudi pri Stenay stoječi Prusi so se nazaj pomeknoli. — Majhena trdnjava Vitry se je Prusom podala.

28. avgusta so se prednje straže pograbile blizu Busan-cya, in francoska je zgubila poveljnika in se je morala nazaj pomeknoti.

30. avgusta. Mak-Mahon stoji z precej veliko armado v Sedan-u. Sedan je mala trdnjava na belgiški meji, od nje drži železnica v Metz, misli se zato, da bode še med Metzom, kder je Bazaine s svojo armado in med Sedanom, velika bitva. Tudi cesar in cesarjevič je v Sedan-u.

31. avgusta. Pruske armade grejo proti Barenes-u in Stenay-u in njih predne straže so že samo 12 mil od Rhein-sa. Pravi se, da Prusi ne bodo šli prej proti Parizu, dokler ne pobijejo Mak-Mahonove armade. — Če jo bodo?

Pojasnila

postave gledé povzdige reje goveje živine.

K §. 2 a.

Kako se naj priskrbijo sposobni plemni biki.

Splošna napaka, da je razmera gledé števila plemnih krav in junic (telic), in pa plemnih bikov neenaka; večidel pride na 200 krav in junic le en bik, a skušnja uči, da za 100 krav en bik le takrat shaja, če breji primerno vse leto; ako je pa uploditev le na nekatere mesece omejena, smé biti le za 50 krav en bik.

To neprimerje je krivo, da ostane obilo krav in telic za vselej jalovih, ker bik tudi pri najboljši reji ni zmožen toliko krav in telic vbrejiti. Koliko lepih in dragih krav mora zarad tega k mesarju, kajti za rejo niso. Plemno živinče pitajo in pitajo, nadejaje se, da je breje, in ga ženejo vsake štiri tedne k biku. To je živinorejcem v veliko kvar, česar pa ne spoznajo in ne preračunajo, toraj naj jih na zgubo tu opomnimo.

Zguba, da jalova krava teleta ne stori	12 gl.
Zguba, da ni molzna, v eni molzni dobi n. pr.	
800 pintov (bokalov) mleka po 8 kr.	64 "
Zguba pri prodaji jalove krave	20 "
skupaj	96 gl.

Ako se potrudimo ter v okraju, kjer pride na 200 krav en bik, jalova živinčeta preštejemo, se bomo prepričali, da je najmanje 60 med njimi jalovih; to je 5760 gl. zgube na leto gospodarjem tega okraja, znesek, ki je 40 krat več od zneska ki se potrosi, da se kupi dober bik.

Kako se naj razdelijo plemni biki.

Pri primerni razdelitvi plemnih bikov po raznih krajih okroga je treba paziti, da se tako razdelé, da ni treba krav in junic predaleč goniti, živinče se preveč vpeha in ni, da bi ga k biku pustili.

Kako se naj rabijo lempni biki.

Čuvati nad rabo bikov, da namreč na dan le dvakrat breji, je prav težko, ker vtegne lastnik v zapisnik netočno zapisovati. Čuvati v tej reči ni lahko drugače mogoče, kakor pregledati tak zapisnik in pri onih gospodarjih povpraševati, ki so svoja plemna živinčeta k temu biku gonili. — Tudi se je zanašati na poštenost lastnikovo, da ne bode za malo krajejarjev, ki mu jih dajejo gospodarji, da pušča bika

na krave, jim naklanjal tolike zgube, kakor jo donaja jalovost krav in junic. Slednjič se bode dalo marsikaj tudi doseči, da se razširja poduk o umni živinoreji. (Dalje.)

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca septembra.

V hiši in dvoru. Krompir in repa se mora pobrati in v klet spraviti, naj se že začne mlatiti. Lan in konoplje se mora tretji, sadje se naj marljivo suši in zrelo dobro hrani, da dalje črstvo ostane. Klet, v kateri se sadje hrani, se mora večkrat prevetrirati.

V pivnici. Sodi za novo vino se morajo pripraviti.

V hlevih. Živalim, ktere močno delajo, se mora prav dobro pokladati, ker pri setvi naj več trpijo. Izbrane slabe živali se naj prodajo; ovcam, o kterih želimo, da bodo meseca februarja že vrgle mlade, se mora pripustiti oven.

V vrtu za zelenje. Čebul in česen se mora pobrati, ravno tako tudi fajžol in drugo semenje; naj se zasadijo jagode; proti koncu meseca se mora posekati zelje in spraviti v klet ali jame.

V sadovnjaku. Skorej vse vrste jabelk in brušek se ta mesec morajo pobrati. Dela se jabelčnica in bruškovka; suši se sadje. Pri pobiranju sadja se posebno mora paziti na to, da se ne kvarijo drevesa.

V vinogradih. Če je zemlja zlo teška, je dobro, če se vinograd še ta mesec enkrat okopa; vrbi trtini se naj odtrgavajo, okoli grozdja se naj potrga listje. Čuvati se morajo vinogradi.

V hmeljniku. Hmelj se mora pobrati in na priličnem mestu dobro posušiti; hmelje se naj poreže in s prstjo dobro pokrije. Hmelino kolje se mora spraviti.

Na polju in senokošah. Zetev se konča. Pobira se turšica in krompir. Seje se zimska rž in ječmen, posebno za klajo v pomladi. Tako imenovana inkarnatna detelja se seje. Tabak se pobira in sušit vesi. Otava se naj spravi in grobice naj iztrebijo. Nove senokoše se delajo.

Pri ulnjaku. Bčele ta mesec že malo nabirajo, proti koncu tega meseca se naj panji podrežejo in večkrat naj dobro pregledajo.

Pri ribniku. Priprave za jesensko ribljenje se naj delajo.

V logu. Pobirati se mora brezovo seme, želod in smrekovi češarki. Stelja in listje se mora grabljati. Ježice (šiški) se pobirajo. Ceste, po kateri se iz loga izvažajo drva ali les, se morajo popraviti.

Lo v. Streljajo se jerebice, prepelice in mladi zajci. Velika divjačina se začne pariti.

Umni sadjorejec.

Razno ravnanje s sadnim drevjem.

Črešnje in višnje.

Črešnje se večidel za velika drevesa izrejajo, višnje pa srednje drevo storijo in se dajo v piramide izrediti ali v brajde razpeljevati, ali pa tudi v posodi oskrbovati kot majhno drevesce. Da bo črešnja nizko drevesce ostalo, se cepi na mahaleb, to je taka višnja, ki daje tobakarjem dišeče cevke, in veliko drevo ne zraste. Kdor pa na osthajmko cepi, izredi drevo v najlepšo piramido. Višnje v brajde razcepljene, in črešnje, ki se kakor smrekov vrh izrejajo, je treba, da se jim poleti postranske veje prikrajšajo.

Marelice.

Marelice zrastejo srednja drevesa, ki se tudi v brajde razpeljati dadó; prirezavajo se pa tim in unim veje po leti, kakor potreba nanese, da bo sadja in drevo lepega lica, in ena veja nad drugo ne pride ter sence ne dela.

Obrezovanje marelic potrebuje posebne pazljivosti, izurjenosti in znajdenosti, ker le stari les se obrezuje, ki nima popkov. Kar se letos starega prireže, naj se gleda, da bodo take veje gnale mladike, ki bodo drugo leto cvele in sad imele; lepe letošnje mladike pa se pustijo, da drevo brez sada ne bo.

Breskve.

Iz kosčic zrastejo divjaki v srednja drevesa, ki tudi rodijo; s presajenjem se nekoliko požlahnjijo, najbolj jih je pa cepiti. Za pritlikovce se v dren cepijo, sicer pa v breskvine divjake ali pa v slive. V sklad se že meseca februarja cepijo, ker zgodaj ženejo. Tako se tudi z marelicami ravna. Breskve se lahko v brajde razpeljajo in tako obrezovajo kakor marelice. V vrtih pri ozidju ali pri stenah proti jugu je za breskve, posebno pa za marelice najboljši kraj.

Dren.

Raste povsod rad in grm dela, ker iz korenin izrastlike poganja, ki ne pozebejo. S koreninšnicami se dren hitro pomnoži, če se namreč take izrastlike s koreninšnicami presa-dijo. Če se taki grmi otrebijo in okoli korenin okopava, zraste dren v zalo drevesce srednje velikosti; vrh se mu lahko osnuje, da ga naredi kakor smreka ali pa okroglega, kakor se obrezuje. Ko doraste, ga ne gre več obrezovati, da bolj rodi. Sad je majhen, podolgovat, rudeč in za vžitek surov ali pa se posuši, ali pa žganje iz njega kuba. Les je jako trd.

Oreh.

Oreh zraste veliko košato drevo, ki je vsako leto rodovitno če ne pozebe; takrat se mu le suhe veje odrežejo. — Orehi se ne cepijo, kako seme se sadi, taki sad bo drevo rodilo; tudi gnojiti mu ne gre. Kder orehi radi pozebejo, naj se ondi tako pleme rodi, ki pozneje cvete. Za vrte se priporočajo bolj majhne postave orehi. Sploh pa je pri obrezovanju zapomniti, da se orehom ne sme nikdar vrh odrezati pa tudi postranske veje le s previdnostjo, ker imajo debelo svršali stržen in se jim rane nerade zacelijo, raje pa sahnejo in gnijejo. Čim bolj je oreh grčast, tim več vrednosti je njegov les za mizarstvo rabo.

Kostanj.

Tudi kostanj veliko in košato drevo zraste, je od vrha manj občutljiv in vsako zemljo za ljubo ima. Treba ga je pa od mladosti trebiti, da gladko in visoko deblo naredi, vendar se mu ne sme vrh porezati. Njegov les je za razno rabo, tudi za doge dober, posebno pa za vinogradske kolje.

Laški kostanj, maroni, je manj prijetnega pokusa in je bolj kočljiv. Tudi kostanj se navadno ne cepi, ampak le seme sadi. Mladi kostanji v mokrotnih krajih radi pozebejo. Kder bolj pogosto stojé, raje rodijo. Iz štora požene mnogo mladik, najlepša se naj pusti, ki za 6 let že rodi, tako se dá kostanj pomladiti.

Dopisi.

Iz Trsta. V mestni zbor, ki je ob enem tudi deželni zbor, so okoličani volili: B. J. Sklimbo, Fr. Cegnarja, St. Nadliseha, dr. F. Načiča, Voznoviča, L. Burgstalerja in Jan. Nabergerja.

Od Braslovč 28. avgusta. Dragi „Slovenski Gospodar“, odkar izbajaš še nisi od tod nobenega dopisa dobil, pa še zdaj ti nimam nič veselega naznaniti, le o požarih in tatvini. V štirinajstih dnevih je pri nas dvakrat gorelo, in sicer zadnjič 25. pret. meseca v vesi, „Spodnje Gorče“, je petim kmetom razen enega ki je imel zidano in z opeko pokrito hišo, vse poslopje pogorelo, tako tudi vse orodje, dva konja in veliko druge živine, le malo je bilo mogoče oteti, ker ljudje so bili večidel na polju, eni pa na neki pogrebščini. Tem več nesreča je pa za tri, ki niso pred ognjem zavarovani bili. Žalibog, da ljudstvo še vedno tako malo spozna nevarnosti nezavarovan biti. Da pa ni ogenj še večega kvara naredil, gre hvala vrlim možakom, ki so tako hitro z 5. b. brizgljami na pomoč pritekli, nekteri celo od oddaljenih krajev, kakor iz Grajske vesi, Polzele in fabrike pri Prebouldu, zadnja se je tudi najizvrstnejša skazala, kajti ima to prednost, da je ni treba nalivati, ker sama iz štirne vodo vleče (pumpa). Kako je ogenj izišel, se nič gotovega ne vé. O prvem požaru gre sum na cigane, ker se je gospodinja ž njimi kregala, ko so po sili hoteli od nje dar imeti. Tako je tudi zastran tatvine kakor sem omenil. Ko je predvečer zadnjič gorelo, so bili trije kmetje okradeni, ravno tako je bila naša župna cerkev že letos trikrat okradena. — Dragi čitatelj! znabiti da boš rekel, to pa ni